

Nro. 14.

A' FELS. R. CSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMEBŐL.

*Költ Bótsben, Kedden Augustusnak 17-ik napján
1802-ik esztendőben.*

Nómet Ország.

A' Pruszszus seregeknek Hildesheimba és Gos-
lárba való bemenetelek előtt ilyen Királyi Pátens
intéztetett ezen új Pruszszus birtokokban lévő Ren-
dekhez és minden lakosokhoz: —

„Mi Harmadik *Friedrich Wilhelm*, Isten ke-
gyelmességéből Pruszsziai Király, Brandenburgiai
Márkgr f, a' Római Sz. Birodalom Fő-Kamarás-
sa, Valasztó-Fejedelem, &c. A' Hildesheimi
Püspöki Káptalannak, Apaturságoknak, 's több
Papoknak, valamint izintén a' Hildesheimban
és Goslarban lévő, Nemességnek, Vasallusoknak,
és minden lakosoknak, Királyi kegyelmünket és
minden jóra való hajlandóságunkat ajánljuk.

„Minekutánna eö Romai Császári Felsége, és a' Német Birodalom, 's a' Fr. Respublika által, az 1801-ik esztendőben Fébr. 9-dikén költ a' Lunevillei Kötésben, a' köztünk és több más Hatalmasságok között folyt azután alkudozásokkal megégygyezölög, olyan határozás állítottott volna meg, hogy Nékünk és Maradékainknak a' mi Rénus bal' mejjékein feküdt, hanem a' közönséges tsendességnek és békeességnek helyreállítottatásokra nézve a' Frantzia Respublikának engedtetett tartományainkért és birtokainkért, egyéb tartományokon és helyeken kívül, a' *Hildesheimi* Püspöki Fejedelemség is, fékularizáltatott állapotban, *Goslar* várossával égygyütt, mint Örökös Fejedelemség, olyan módon általadattasson, hogy örökidökre a' mi uralkodó pálizánk és Királyi Választó = Fejedelmi Házunk alatt maradjon, és Mi 's a' Mi Maradékaink abban mind azokkal a' Fejedelmi és uralkodói fő hatalommal bírjunk, a' mellyel egyéb Státufainkban bírunk, és országunk: ehezképpelt ezen birtokainkat már most elfoglalni, és azokban országglói hatalmunknak gyakorlásához kezdeni, jónak találtuk.

„Midön tehát ezt ezen Pátensünknek ereje szerént valósággal tselekelszük, minden külső és belfő Rendektől és lakosoktól közönségesen, olyan kegyelmesen mint hathatóssággal, kívánjuk, hogy minnyájok magokat uralkodásunknak adják alája: és meg intünk mindeneket, hogy az ezen foglalásra ki rendeltetett vezéreinknek, fegyveres seregeinknek, és Biztosainknak, semmi módon ellenek ne álljanak; hanem inkább Minket a' magok törvényes Királyoknak és Úralkodójoknak tartsanak, Hozzánk tökéletes engedelmességgel és hűséggel viseltessenek, minden idegen országhoz tartozó Hivatalokhoz való folyamodástól magokat tartoztassak meg, és a' Nékünk tartozó ho-

mágiumot, mihelyest kívánni fogjuk, tegyék le,
&c. —

„Költ Königsbergben, Jun. 6: dikán, 1802-ben.
„Friedrich Wilhelm.

A' szükséges változásokat kivéven, a' Müns-
teri, Paderborni, Esseni, Werdeni, Elteni, 's a'
több pótolásúl rendeltetett tartományokhoz is, ha-
sonló Királyi Pátensek küldettettek.

Valamint Hildesheim Goslárral egygyütt, a'
feljebb való Királyi Pátens szerént, egy Prusz-
siai Királyi Örökös sekulárizált Fejedelemséget
— hasonlóképpen a' *Münsteri* Püspökségnek is Nap-
keletre fekvő, jó ket 3 = mad része, egy második —
Paderborn egy harmadik — *Eichsfeld*, *Mühlhau-*
fennel és *Nordhausennel* egygyütt, egy negyedik
— így a' kátralévők is egy ötödik, örökös Feje-
delemséget fognak formálni.

Würtzburgból, *August*, 5 = dikén. *Eichsfeld*,
Nordhausen és *Mühlhausen*, már a' Prusz'zus se-
regek őrizete alatt vagyon. *Erfurtba* még nem
mentenek ezek bé; kétség kívül ez az oka, hogy
a' *Bavarus* seregek is még eddig semmi mozdu-
lást nem tettek erre *Württemberg* felé: hanem,
minthogy az eddig *Erfurtban* feküdt Cs. Királyi
Batalion az onnan való eljövételre már parantsó-
latot vett, és az ólta Prusz'zus Generál *Vosz* nyo-
múl *Erfurth* felé, gyanitható képpen a' *Bavarus*
katonaság is minden órán meg fog mozdúlni a'
Bavariának jutott tartományoknak el fogla-
lásokra.

Mind ezek a' környülállások azt bizonyítják,
hogy az ezen munkába vett foglások, erőszak nél-
kül való egygyezés szerént esnek, és semmi to-
vábbi következtésetől nem lehet miattok félni,
és a' *Régensburgi* tanátskozálok semmi új válto-
zást nem fognak ezen ily fokáig titokban vólni

munkának végrehelytatódásában okozni. Remény-
ség van hozzá, hogy 10 napok alatt az egész
munka ki fog hirdettetni.

A' Münsteri katonafág eddig 6 Regementek-
ből állott, a' melly már most a' környülállások
szerént, valamint szintén a' Paderborni és Hil-
desheimi katonafág is, nem el ozzlani, hanem a'
Pruszizus fegyveres erőhöz tsatóltatni fog.

Berlinből, Jul. 31 = dikén. Innét a' Frantzia
Külső Minister Talleyrand Perigord és a' vólt
Berlini Frantzia Követ Gen. Beurnonville számok-
ra, a' Király képevel ékeskedő két drága pikü-
sek küldettettek Párisba.

Aschaffenburgból, Aug. 6 = dikán. Minekután-
na a' mi bóldogútt Választó Papi Fejedelmünk-
nek meghidegütt teste a' nyútóztatóra egész pa-
radéban ki tétetett, és két napok alatt szüntele-
nül való imátság mellett ott lett vólna, tegnap est-
véli 7 órakor minden harángjainknak gyászoló
hangja közben, a' Kastély kápolnájába bé vitet-
tetett, a' melly tisztelet = tétel ilyen ceremóniá-
val ment véghez: —

„Elöl ment a' Választó Fejedelmi Udv. Ku-
rir egy páltzával, gyászos köpenyegben, mellet-
te két szolgák fákjakkal — azután mentek az itt
lévő Szerzetes Papok gyértyákkal — ezeket kö-
vették a' Fő Papság, Kánonok, 's egyebek — itt
jött a' Gyontató Pap az idvezültnek szivével,
kit két fákjás Komornyikok vettek körül. —
Ezekután hozták 10 Testörzök a' hólt testet; a'
több Testörzök pedig meg fordított puskákkal
vették körül a' testet — Hat tisztek fákjakkal
mentek hasonló képpen két felől a' test mellett,
4 tisztek pedig a' koporsó posztójának 4 szegele-
teit fogták; a' koporsót kísérték, az atyafiak, a'
fő Kamarás úr, a' fő Marschal, a' Státus Minister
a' Tanátsosok, minyájan gyászos köpenyegekben

— végezetre az Udvari orvos — a' Liberiás tselédek, és az iftálló béli személyek. — A' témetése néhány napok múlva fog meg esni fő méltóságához alkalmaztatott pompával.

Nagy Britannia,

Valami 6 hetek alatt több mint 1800 *Irelandus* lakosok eveztek hazájokból által az Északi Amerikai Respublikába, a' melly környülállás nem kedves az Anglus országlószék előtt: de nem gátolhatja meg.

A' múlt Jul. 28. dikán megint egy új vendégféget adott a' Nagy Britanniai Korona örökösfe a' Wallisi Hertzeg, a' mellyen mind azok az Anglus tengeri herófok, a' kik magokat ebben a' hadakozásban meg különböztették, jelen voltak. — A' vendéglég más nap reggelig tartott.

Néhány Londoni újfág levelekben olyan előadások olvastatnak, a' mellyekben arra kéretetik ez Országlószék, hogy tiltsa meg Londonban a' *Garnerin* levegő égbeli utazásait, mind azért, hogy az tsak egy minden tzél nélkül való időtöltés, mind pedig és kiváltképpen azért, hogy annak alkalmatosságával igen sok féle szerezsétségek, tolvajságok, és egyéb gonofságok mennek véghez a' teméntelen ölsze fereglett nézők között. Az előbbeni alkalmatossággal egy zsebeleshez jól értő embert akkór értek rajta és tsiptek el, mikor már a' 7 - ik óra is a' keziben volt, mellyeket mind azon alkalmatossággal lopott vólt el. Egy vad ökröt is a' sokaság közzé szalasztottak a' mézárások, és gondólni lehet mely sok zürzavart okozott tsak ez is anayi nép közt. A' nagy lármában egy fa alkotmány sok nézőkkel le omólván, egy ember haláloson megsebesedett: Sokaknak pedig kinek a' keze kinek a' lába tört ki erősebben vagy gyengébben. Gon-

dólják, hogy ez az állás is valamely gonosz emberek mestersége által omlott le, hogy a' lárma annál nagyobb lévén, ők annál többet lophassanak. Sokkal épületefőbbnek állítják lenni ezek a' levelek, ha azt nézi a' nép, hogy 300 arvagyermekek a' Státus javát előmozdítani kívánó emberbarátok fedelme után, meg ruházva, tanítóik és nevelőik társaságokban sétálnak szép renddel az utzákon.

Közönségesen erősitik, hogy a' nem foká ölszegyülendő új Parlamentális tagoknak két harmad részek kereskedőkből fog állani. — *Dundas* volt Hadi Minister is tsakugyan választotta magát egy választói jussal bíró de annyira elpusztult városban, hogy a' választás végett egy színt kellett az ölsze gyülekezésre építeni.

A' Londoni egygyik udvari Ujság ilyen formálog ír erről a' már véghez ment parlamentális választás béli munkáról: — „Előre könnyen lehetett gondolni, hogy a' mostani választás” munkája egy ilyen hofszas és kritikus hadakozás után, az abban részesülő fok féle gondolkodású embereknek külömbkülömbféle hajlandóságokhoz képeft, és a' még fok elmékben máig is egészszén le nem tsendesedett heveffég miatt, nem minden lárma nélkül és nem éppen úgy fogna véghez menni, mint kívánni lehetne. Tsakugyan sohol nem ment a' választás még is olyan lármason véghez mint *Westminsterben* (a' hol mint már meg írtuk, *Fox*, Admirál *Gardner*, és egy Kótyavetyélő Biztos, *Graham*, voltak a' Kándidátusok, 's a' kik közzül tsakugyan most is a' két első választódtak). Minekutánna a' választás meg esik, és a' választattak neveik a' nép előtt az arra készült állásról, mellyre ekkór a' választottak is ki szoktak állani, kiáltatnak, ez az állás a' régi bevett rendtartás szerént a' népnek adattatik, a' melly annak,

azonnal hogy az említett személyek rolla le szállottak, féjszékkal és bárdokkal néki rohan, ölsze vagdalja, és az el kapkodott dészka és egyéb fa darabokkal, ki egy ki más felé szabad. Képzelné lehet, melly nagynak kell itt ilyenkor lenni a' tajongásnak. Hanem, nem emlékeznek, hogy a' nép valaha olyan zabolatlanúl viselte volna ezen ceremonia alkalmatosságával magát, mint most. A' fedél le zuhanván, egy embert anyon nyomott, a' lábát vagy kezit pedig fokoknak ki törte.

Az is szokásban vólt eddig, hogy mikor Fox vagy más a' nép előtt hozzá hasonló kedvességgel bíró Parlamentális tag, újontan választatott, a' nevezett állásról egy karos-székre tétetett, és 10—12 erős emberek vállaikon vitétt az utzákon azon fogadóig, a' hol a' barátjai gazdag terített asztalnál örvendezve várták. Most el nem fogadta Fox ezt a' tiszteletet is, mellyért ilyen szavakkal mentette magát a' vendégség után: — „Azon személyek között némelyek, a' kik újontan az én választatódásomra vokfóltak, nem vették talám jó neven, hogy ezen alkalmatossággal meg nem engedtem, hogy a' vállaikon hozzanak a' szokás szerént ide. De ugyan ki ki ítélje meg, parádézhattam volna e' én most az utzákon, örvendező kiáltozások között, azt tudván, hogy a' valósztoállásnak lerontatása alkalmatosságával, egy ember meg ölettetett, és fokak keményen meg sebesedtek. Nem nagyobbak kellett e' itt a' szánakozásnak lenni az örvendezésnél!“ — Ezen szavak nagy helybehagyással fogadtattak, és azon lármát is le tsendítették, a' melly már nem kevés graditsra lépett vólt.

A' mostani választás alkalmatosságával jó részt ki hullottak 200 régi tagok a' Parlamentomból; és magok az oppositzió részén lévő le-

velek meg adják a' Mostani Ministerek' egyenes-ségeknak, azt, hogy sok esztendőknek fe folytok alatt nem mutatnak a' Ministerek a' választás munkájához olyan kevés befolyást, mint a' mostaniak. —

Egyéb eránt, hogy a' választások alkalmazhatóságával a' tsendelég oly bajosan állhat fenn, ez onnét van, hogy az Anglus Konstitúció ereje szerént, egy katonának sem szabad a' választások felé közelíteni.

Magára vonta még a' Middlesexi választás munkája is nem kevésbé a' közönség figyelmételt. Itt *Byng*, *Burdett*, és *Mainwaring*, voltak a' Káandidátusok. *Byng* felől kérdés sem volt, hogy ne választassék: hanem *Burdett* és *Mainwaring* felett vetélkedtek sokáig a' választók, mind addig, míg *Lord Russel*, *Fox*, és *Sheridan* megijedvén, hogy *Mainwaring* talán győzedelmeskedni fog a' barátjokon, *Burdett*en, ök is kimentek le irathatatlan trallával, és lármával *Middlesex*be, és az ő pártfogások által fel indítottván a' nép, úgy esett, hogy nem *Mainwaring*, hanem *Burdett* választatott.

Elegyes Levelék.

Párisból, Jul. 30-dikán. — „Az *Ottomannus Birodalom*, így szoll a' *Konzuláris Moniteur*, oriási lépesekkel siet a' maga feloszlatódása felé. Harmadik *Selim* Szultánnak egy gyermeke sinisen; egész héten által a' Serailban ül: tsak pénteken láthatni, mikor a' *moschéba* (templomba) megyen. Fiatal korában mutatott egy kevés katonai bátorságot, a' mellyért a' *Jantsárok* által Császárrá kiáltatott. — „*Paswan Oglu* már 10 esztendeje folytatja a' *Török Birodalom* kebeliben a' polgári háborút. Tsak 8 napokra jött volna *Selim*, *Adrianopol*yig, *Pasman*t eddig már rég lemmivé

tehetne volna, a' ki ellenben hatalmasabb ma, mint valaha volt. A' *Jerusalemi* Balchát a' lakosok el üttek, és *Jaffába* fu ott. A' *Persiai* Schach egy Orosz táborral verekedik. *Egyiptomban* a' Beyk hatalmaskodnak. Ez szerént mindennütt ingadoz a' Diván hatalma, &c. &c.

Londonból, Jul. 30-dikén. Azok az Anglus kereskedők, a' kik az úgy nevezett *Levantei*, az az, a' Török tengerpartokon és szigeteken való kereskedést folytatják, egy követtséget küldöttek a' Nagy Britanniai Státus-Titoknakhoz, külső dolgokra ügyelő Minis-ter *Hawkesbury*hoz, azt tudakoztatván tőle, hogy valyon azok a' zenebonák a' melyek a' Török Birodalomnak külömbkülömb részeiben jelengetik magokat, és a' melyk annak, magát az ő lételet is fenyegetni látatnak, nem fognának e' az ő kereskedésekrenézve is veszedelmesek lenni? a' melly ha valósággal így lenne, egy vagy két hadi hajót kívánnak magóknak, hogy azoknak óltalmak alatt kereskedő hajóikat a' Török kikötőhelyekből haza hivathassák. Mylord *Hawkesbury* minden jóval bízatta az említett kereskedőket: azonközben tsakugyan ígért nékiek két Frégátokat az ő *Levantei* kereskedéseknek bátorságban való maradására. Nem teheti fel, mond továbbá a' Minis-ter, hogy valamely Hatalmasság az *Ottomannus* Birodalom' egészségének meg lértésére valamit elközetni tzeozna. Ha a' *Porta* meg találta volna a' *Frantziáknak* (a' mellyből ő tsakugyan semmit nem tud) a' *Fekete tengeren* való kereskedést engedni, bizonyosok lehetnek az Anglus kereskedők a' felől, hogy a' *Frantziák* semmi olyan kereskedés béli privilégiummal nem fognak a' *Levantén* bírni, a' mellyel bírni nem fognak ott az Anglus kereskedők is.

Külömbkülömb *Londoni* levelekben, ilyen

meg jegyzések olvaftatnak a' Porta állapotja felől:

„Az az Algiriát illető levél, a' melly a' Párisi Moniteurben hivatal szerént való módon kiadattatott (így szól a' Londoni Morning-Post), ki nyilatkoztatja, hogy mitől félhet az Algíriai Fejedelem. Egy ilyen Hatalmasságnak el enyészését, a' mellynek léte, valofággal már régen nagy gyalázatjára szolgál a' pallérozott Európának, kívánni lehet. Egy Algíriai Frantzia Koloniát, nem ok nélkül kívánhatna a' Frantzia Országglószék. Ekkór *Tunis* is tölle fogna függeni: a' Nagy Britanniával való tengeri hadakozásban pedig, valamint szintén Egyiptomra nézve, meg betsülhetetlen lenne Algier a' Frantziáknak.“

„A' *Morning-Chronicle* így szól: — „Lehetetlen, úgy mond, hogy a' Fr. Első Konzúl béhunt szemmel nézhesse tovább a' Török Birodalomban folyó zürzavaros környülállásokat. Már ez előtt jó ideje, hogy meg jegyeztük, hogy egy Frantzia hajós tsoport az Olasz kikötőhelyekből kivezett légyen, nem tudják hová, tsak gyanitják hogy a' Török szélek felé. Ez már ma nem látszik titoknak lenni. *Morea* elfoglalására 11 ezer Frantzia katonák rendeltettek ki. Ha ez így van, gondolható képpen a' maga szokott előre való vigyáza szerént meg készített réa az Első Konzúl minden útakat, nem gondólhatni, hogy gátoltatol fogjon egygyiktől is azon Hatalmasságok között, a' kik halznot remélhetnek a' dologból. Tsak Anglia fog, jelen való környülállásai miatt, rész-vétel nélkül való szemlélője lenni e' fontos munkának, &c.“

„A' figyelmetellégnek egy fontos pontja, ha leszsz belőlle valami (ezek a' Londoni Kurir ki fejezései) mostan a' Török Birodalomnak és az Afrikai Barbarus Fejedelmeknek ingadozó állapotok. Minden javasolja, sőt szükléggé teszi,

az ő meg olzlattatásokat. Jéruzalem és Syria a' Kereszténység tulajdonai: Görög ország, és a' híres Carthágó, hasonló képpen a' pallérozott világ tulajdonai (vóltak). A' mesterségek és tudományok sietnek Görög ország felé vifizsa. A' Kereszt, útban van a' Sz. Sophia temploma teteje felé. Európának néhány tengeri ragadományból élő Afrikai Fejedelmek által való megaláztatásának, ma hónap vége leszen. Egy új jövendőnek hajnala hasad; új ditsőffégnek napja sugárlik. Nem soká módunk leszen, jó renddel, folytában, és környülálláfoson írni a' történeteknek ezen új mas-sájáról.

Helvétziai Respublika.

Itt koránt sints még tsendeffég. Az apró Kantonok semmit nem akarnak az új Konstitutióból tudni; készebbek el válni a' nagyobb Kantonoktól, és magokban egy kitsiny újfüggetlen Respublikát formálni.

Magyar Ország.

Egerben, Aug. 5-ikén. Mind azon tsapásokat, a' mellyek ezen külömben is nyomorúlt várost egy kevés üdőtől fogva sanyargattyák el halgatván, és elő szamlálni se kívánván azokat a' ki pótolhatatlan károkat, a' mellyeket az irtóztató tűz, és annak szomorú következései mai napig sem szünnek meg okozni, majd itt majd amott döntvén le egy falat, vagy bólthajtást; el melözvén azon ilzonyatos romlás, a' mellyet a' mult Karátson hovának harmadik napjára viradóra a' várnak, a' város leg szebb, leg népesebb, és leg szűkebb része felett való bástyája leomolván okozott, a' melly által nem tsak egynéhány szépen épült erős kő házak öszve töretek, ha-

nem nyóltz ember is oda nyomatván, azokból három huzatott ki elevenen, sőt az egész vár alatt lévő utzákból télnék idején, a' város egy része tűz által meg lévén emészttve, a' szállósoknak leg nagyobb szükében házából ki menni kéntelenítettvén, ki mondhatatlan inségére ezen városnak okozott. Ezeket, tsak azért is el mellözvén, mondám, mivel már a' múlt esztendőben történtek, tsak azt a' szerentsétlenséget kívánom most említeni sok féle tudományoknak abból leendő vételére, hogy itt régtől fogva találkoznak a' város napnyugoti részén a' mingyárt a' Szőlők alatt egy igen kies páltának a' felső részén Kalvária formára épült tiz meg lehetőös nagyságú kő oszlopok az Üdvözítő különkülön szenvedéseit ábrázoló kő faragásokkal, ezek között egy a' múlt Juliusnak 29 - ik napján véletlenül, és minden előre gondólhatatlan szerentsétlenséggel dél utánni két óra tájban öszve omólván, egy, mind tanulására, mind pedig erköltsére nézve ditfiretes, Philosophiát tanuló iffjat, a' ki annak árnyékában akkor is, a' leg újabb Királyi rendelések szerént a' Keresztény tudományt tanulta, az omladék közzé temetett, úgy hogy mikor kivétethetett az omladvány alól, már öszve rontsoltatása miatt emberi ábrázatot se mutatott; a' kiis más nap az ide való számos tanuló iffjuságtúl pompásan eltemettetett. Ezen tanuló társának illy véletlen és valóban szerentsétlen forfán meg boszszonkodván a' tanuló iffjúság, más nap, mindenkor ott lévén az iffjuságnak mind mulató, mind tanuló helye, néki mérvén azon oszlopoknak, egyet közülök a' melly leg gyengébben állott, és harmadnap ismét egyet le döntött. — Már ebbül ezeket tanulhattuk. 1. Hogy midőn valaki Istenes indulatból valami ilyen épületeket tfináltat, annak igazgattatásárúl is gondoskodgyon, mert tudgya meg azt, hogy senki többé gondgyát nem viseli.

2. Hogy a' tanuló iffjúságnak leg alkalmatosabb tanuló helye a' szobája, vagy a' szabad levegő.
3. Hogy az ember soha se tudgya, hol éri a' vezedelem; és igen szemesnek kell lenni az iffjúságnak a' vezedelmek kerülésében.

Ugyan azon a' napon tudniillik Juliusnak 29-ikén meg érkezett városunkba az eő Felsőge Apostoli Királyunk különös kegyelméből előbbeni virágzásában helyheztetett *Cziszteroziták*-nak érdemes, nagy tudományú és tapasztalásu Apáturja *Suman Theophil* Ur, a' ki is az itt vólt *Cziszteroziták* el oszlatása után egynéhány esztendőig mint világi pap az ide való Kir. *Gymnasiumot* igen ditsiretesen igazgatta, de szent hivatása mindenkor igaz szerzetes szivén malomkö formán feküvén, le tette ezen hivatallyát és az *Aultriában* lévő szent kereszti *Cziszterozita* Apáturságba kéredzett, gondolván, hogy ott már öregebb idejében meg fogna nyugodni, de nem sokára maradhatott ottan, mivel széles tudományának és az iffjúság nevelésére igen alkalmas adományokkal fel ékelítettett *Természeti*béli hajlandóságának fénye a' rejtek helybül is annyira ki tsillámlott, hogy onnét a' *Szombathelyi*, mind *Királyi Gymnasium* mind pedig *Püspöki Liceum* igazgatására emeltetett, végre pedig a' *Páztói Cziszterozita* Apáturság vissza adattatván Apáturá lett. Még pedig a' mi nevezetes, és ötet főképpen magasztallya, az, hogy, mind a' Felsőgtől ő vólt ki nézve az Apáturságra, mind pedig midőn ő Felsőge olly különös kegyelmességgel viseltette ezen újonnan vissza helyheztetett *Rendhez*, hogy az Apáturnak választását annak még életben lévő tagjaira bízza, ugyan azon Nagy érdemü férjü választatott.

* * *

Mind a' hazánkból mind a' külföldekről ér.

kező leveleink, arról a' mezei gazdasági kedvetlen környülállásról tudósítanak, hogy az üszög csaknem megmondhatatlan károkat okozott az ideán minden felé a' búzavetésekben. Ide nyomtattunk egy párt ezen levelek között: — „

Mindszenten Jul. 5^a dikén. A' Magy. Kurir mellett járó Gazdasági munkában egy Felsőes tárgy, az üszögnek, a' búzat Ország szerte fogyasztó ezen métely orvoslásának próbája, a' mely hasznos végre, sok nagy tapasztalású Uraknak leveleik, a' Kurir által kiadattatván, azoknak gyönyörködtető olvasása közben, vólt szándékom az azokról való reflexiomat a' Kurirnak meg írni; de látván, hogy azon érdemes irók egőlz meg határozással többnyire, mint megtáfolhatatlan igazságot, a' magok értelmeket, úgy írják le: nem láttam illendőnek ezen tárgyról írni. Most mindazonáltal a' búzában, mindenütt lévő fok üszög szolgáltató alkalmatosságot, mind a' tisztelt levelek olvasásából, mind saját tapasztalásomból a' mit tanúltam, meg írom, de csak úgy mint magam értelmét, nem pedig meg állított igazságot:

1. Én azt tartom, hogy a' mostani sok üszög, a' tavalyi első aratástól vagon, a' melytől jövővendőre is félhetni.

2. Az üszögnek szerző oka mindenkor a' vetni való magban van, és a' ki kilés után soha sem, vagy igen ritkán adhattya olyan ok elő magát, a' mely miatt üszög formálódjon.

3. A' meg ért búza jó mának, de a' nagyon el ért üszögös lézen.

4. A' nagy rekkenő melegben nyomtattott búza üszöggé válik, a' mely a' nyomtatás közben meg ázik, üszögös léziz ha soká áll.

5. Hogy a' pátzolás által a' magot meg lehessen orvosolni, azt el hiszem, de azt nem próbáltam, Én így tselekezem:

6. Az első aratásban a' magnak való búzát le kaszálván renden hagyom, hogy az első ottan verje, ha jó száraz időre fordul, ki száradván, el nyomtattatom.

7. Ha a' nyomtatás közben meg ázik: vagy mindjárt el vetem; vagy nem igen hev napfényen meg száraztom.

8. Tavalyi magot, (ha nem hibás) vetni legjobbnak tartom. -- Ha ezen gondolataimban el tévedtem, jó szívvvel el fogadom, a' jó útba való igazitást.

A' mi vidékünkön igen szegény aratás vagyom, a' Keresztek ritkán telnek, üszög pedig igen sok van.

A' Máléhoz kevés reménység vagyom, a' jókori vetés kinem kelt, a' szárazság miatt: több része igen későn vettetett, úgy hogy Juniusnak utolsó hétiben egyre vetették a' malét, sőt hallatlan dolog! Juliusnak első napján is sok még elsőjére sem kapállódott meg, ha Septemberben derlel nagy éhféget okoz.

Ziláh, Jul. 25 = dikén. Reméllem, talám nem leszsz alkalmatlan ezen jegyzést ide írnom, mint-hogy a' minapában az üszögről hosszasan írtak a' Kurir írói sok Tudósok tapasztalásából. Ez ugyan a' mit írók egy tudatlan paraszt ember observatiója: de még is alkalmatosságot szolgáltat a' tudósoknak a' gondolkodásra, mindazért hogy az ő tapasztalását mintegy huszonkét esztendő elforgása bizonyítja, mind azért hogy az ő tapasztalása másokéval, leg alább a' kikeről írtak a' Kurir, ellenkezik. Ez egy Nagyfalusi lakos az oda való lakosok közt igen elsőgazda, ezzel a' minap találkozáván egyéb gazdaságot illető beszélgetések közt az üszögről is szollottunk, ő azt állította, hogy egész 22 esztendő alatt soha üszögös búzája nem vólt, 's most liats a' midőn az egész ha-

tár 's az ország is ezzel tele van, azoknak sints pedig sem most sem máskor, a' kik az ő búzájából vetnek. Ő úgy szokott, hogy a' vetni való búzáját legelőször arattya le, még azt szereti ha kevésbé zöldes, kerestbe rakván, mikor egyéb dolgát végzi, először is ennek nyomtatásához fog — jókor szánt néki, 's jókor a' földbe veti — és soha még üszög benne nem vólt. Méltónak tartanám, hogy próbát tennének erről, kitsinyben, mindazért hogy mások tapasztalása mást mond, mind azért, hogy ha ez igaz találna lenni, könnyebb mód vólna a' szegény sorsú emberek vetéseknek az üszög ellen való megmentésere, a' kiknek nints abba módjok hogy esztendőről esztendőre tartogassanak búzáat.

Straszburghól, Jul. 23 - dikán. Minthogy minket már most mindenek felett a' földnek termései illetnek, méltó hogy erről is rövid emlékezetet tegyünk. Arpánk elég termett. Rozs nállunk kevés terem: közönségesen a' tiszta búzáat vetjük; a' mi mezei munkássaink ezzel táplálódnak; ennek leg több is a' tápláló ereje; olykor árpa, török-búza, és bablisztet szoktak közzibe elegyíteni. A' búza aratásunk igen szép: tsak üszöggel van erőssen tele, melyből eddig alig tudtunk valamit. Tavaly, a' holzfzas hadakozás miá minden gabonánkból ki fogyván, az aratással lietni kellett: következésképpen éretlen mágot kellett vetnünk. Az itt lévő Mezei gazdaságot tárgyzó társaságtól már még tavaly meg intettünk az idej aratás felől. Kivánni lehetne, hogy szántóvetőink hozzá szoknának a' két esztendő, jó ért, és vállogatott magvetéshez.

(A több egyéb ide tartozók a' jövő M. Kurirban következnek)